

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Fingel Johansson*
 Härad: *Östbo, Västra* Adress: *Bygget, Gjöakra Värnans*
 Socken: *Värnans, Håniger, Lallap* Berättat av: *Maria Johansson*
 Uppteckningsår: *1940; inl. 1945* Född år *1857 i Hjelkumar*

Värnans s:n. död 1941

*Svar på U. L. M. A. frågelista A.
 Tro och sed rörande källor, sid. 1-5.*

Skriv endast på denna sida!

I Hjälskammars by^x finnes en källa
(Trensåsa Gälla) i vilken man
i sagemännens ungdom brukade
offra pengar, 5-skillingar av silver,
silverbitar o.d.

I Voctorp s:n. finnes två hälsokällor
med i forna dagar stadgat anseende.
Den ena av dem är att finna äster
om sjön Hindsen en halv mil norr om
Bohrs järnvägsstation. I närheten av
Toypet Slätten ligger den nämnda
källan, varför den också fått namnet
"Slätta-Gällan". I en skogen bland
granarna polas den upp och rinner
sakta mot norr.

Den andra hälsokällan i Voctorp
finnes på Eds-skog, det smala
nåret mellan sjöarna Furen
(x Värnans s:n.)

och Flåren, 4-5 km söder om Eds gods
väller källan upp i en backsluttning
ett stenkort från Flåren och rinner
i ett rartligt lopp ned och ut i sjön.
Den rinner icke åt norr.

För omkr. hundra år sedan hade
källan stort anseende. Långväga
ifrån kom då sjuka människor
för att dricka sin till hälsa av källans
vatten. Somliga bodde där tidvis i
risbojor som de uppförde åt sig.

Öster hit.
I Hångers s:n. brukade man mid-
sommarsnatten gå till en källa
(aludda tjälla) och dricka av källans
vatten till hälsa för året.

I skogsmark tillhörande Gårstors gård Svana-
runns s:n. finnes en s.k. jättesten
(under istiden utsvärad sten) i vilken

man fördom offrat mynt m. m. samt
tagit vatten ur offergrytan och därmed
trögat sjuka besvär även ögon, för att
få hälsa. Grytan, som saknar källor,
varför vattnet i densamma utgöres av regn-
vatten kallas "munkagrytan".

Även i Fryde s:n i gränsen mellan kom-
munen Rönkhult och Rökults skogsmarker
vid västra kanten av Granaryds moss
finnes en liknande gryta av ortbe-
folkningen kallad "Puckä-hall".

Något offerande i denna sistnämnda
gryta, vet man dock intet om, men
väl att det under mörka hörtervällen
brukar "spöka" och vara "ohäligt"
att vistas i skogen omkring puckehallen.
Vad beträffande offergrytan "munka-
grytan", Grenarums s:n så uppgives
(Västra led)

att vattnet i densamma ansågs vara
häkande för hudsjukdomar, utslag, skabb,
bölder, fimmar o. s. v. Man kastade ett
mynt, metallbit e. d. i grytan, samt
tvättade sig i vattnet. Vid 1800-talets
början brukade traktens ungdom samlas
vid grytan midvinterns-afton, dricka
av dess vatten sedan de offerat, och sedan
dansa hela natten omkring källan
tills solen gick upp. Det var även bra
att offera en slant i grytan, då man
gick förbi den, annars läpte man
fara att gå vilse i skogen. Denna offer-
gryta hade fördom sin vaktare - en tonne
som man dock aldrig visade sig, men
som jag, troligen fönt till L. U. F. be-
rättat dessa sägner är det överflödigt
att ånyo berätta dem.

(Östbo hl)

ACC. N:R M. 9638:5.

I Västtorps s:n, omkr. 300 m. öster om
gården Bengtbo finnes i en brant
backe en källa i vilken man för-
dem opprat och hämtat vatten
för bot mot sjukdomar.

Då man hämtade vatten ur källan
skulle man inte rog ett ord förut
den dagen. Sedan man opprat
d.v.s. kastat i källan något mynt,
metallbitar e.d. kunde man ta
vatten ur källan under det man
bad att få ta vatten till bot
för den eller den sjukdomen.

Denna källas utlopp rinner mot norr.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5